

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

ערובין ל. - בענין קטן אוכל נבילות

1. **עירובין ל.**, וז"ל, "מערבין לנזיר ביין כו': מתני' דלא כבי"ש דתניא בי"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה בי"ה אומרים מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אמרו להן בי"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים אמרו להן אבל אמרו להן כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ובית שמאי התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום"

ושם דף לא:, וז"ל, "אבל לא בטבל: פשיטא לא צריכא בטבל טובול מדרבנן וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב"

2. **יבמות קיד.**, וז"ל, "ת"ש בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה מצא בידו פירות אין זקוק לו בתרומה דרבנן"

וברשב"א שם וז"ל, "ומיהו משמע לי דבאיסורין של דבריהם מותר לומר לו לאכול בפירוש, דהא למ"ד בשל תורה ב"ד מצווין להפרישו בשל דבריהם אין ב"ד מצווין להפרישו כדמתרצינן הכא הב"ע בעציץ שאינו נקוב מדרבנן ואמרי' נמי בדמאי הקלו, וכיון שכן כיון דקי"ל דאף בשל תורה אין ב"ד מצווין להפרישו בשל דבריהם מחתין בו דרגא אחת יותר ומתירין בו אפילו לומר לו לאכול, ויש לי ללמוד מדאמרין בשבת פרק ר' אליעזר דתולין (קל"ט א') רב משרשי יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע לי כשותא בכרמא ואקשינן וליתן ליה לתינוק ישראל ופרקינן אתי למיסרך ומאי קושיא ליתן ליה לתינוק ישראל דכיון דישאל גדול אסור מדרבנן אף לתינוק ישראל אסור לומר לו לעבור ולזרוע, אלא ודאי כדאמרן דלא העמידו דבריהם ז"ל אלא אצל גדולים שבישראל ולא אצל קטניהם, כנ"ל. ואע"ג דאסיקנא התם דאסור משום דאתי למיסרך, לא שייך ההוא טעמא דאתי למיסרך אלא בדבר שאינו לצורך התינוק אלא לצורך הגדול כההיא דרב משרשיא דזריעת הכשות לצורך רב משרשיא ולא לצורך הקטן, ותדע לך מדאמרין בפרק בתרא דיומא ובערובין (מ' ב') גבי זמן ביום הכפורים אם אומרו בכוס היכי לעביד ליטעמיה לינוקא אתי למיסרך. ואיכא למידק היכי חיישינן להכי והלא אנו מאכילין את התינוקות ביה"כ וכדאמרין (יומא ע"ז ב') מעשה בשמאי שלא רצה להאכיל בידו א' וגזרו עליו להאכיל בשתי ידיו, א"ו התם משום צרכו של תינוק ולצרכו לא חיישינן לסרוכי אבל לצורך עצמנו כההיא דכשותא א"נ כההיא דכוס של ברכה אסור. ואי קשיא לך הא דתנן בעירובין פרק בכל מערבין (ל"א ב') אין מערבין בטבל ואוקימנא בטבל טובול מדרבנן ואם איתא טבל דרבנן אמאי לא אע"ג דלא חזי לגדולים הא חזי לקטנים דהא מאכילין אותן בידים, ואם תאמר מאי דחזי לגדולים בעינן, לא היא דהא תניא התם מערבין לגדול ביום הכפורים וקא מפרש טעמא התם משום דחזי לקטנים והוה ליה כיון לנזיר אלמא כל שראוי לקטנים מערבין בו לגדולים, אלא משמע דאפילו טבל דרבנן אין מאכילין אותו לקטנים בידים והיינו דאין מערבין בו דהואיל ולא ספינן להו בידים מידי דלא חזי אפי' לקטנים קרינן ביה והויא ליה כטבל גמור, לא היא דלעולם טעמא דהתם משום דמידי דחזי לגדולים בעינן ולא דמי למערב לגדול ביוה"כ דהתם הוא גופיה חזי אפילו לגדולים אלא דאיסורא דיומא גרים ליה וכיון דאין איסורו מצד עצמו של עירוב וחזי נמי השתא לקטנים מיהא מערבין בו אפילו לגדול משא"כ בטבל דאיסורו מצד עצמו והלכך אע"ג דחזי לקטנים אין מערבין בו לגדול, ויותר מזה כתבתי בר"ה גבי אין מעכבין את התינוקות מלתקוע. אבל

הרמב"ם ז"ל כתב בסוף הלכות מאכלות אסורות שאפי' בשבות דרבנן אסור להאכילו בידים:"

3. רש"ש עירובין דף לא:, וז"ל, "ל"צ בטבל טבול מדרבנן. בתור"ע מביא להרשב"א בחדושי יבמות שהקשו לשיטתו דאיסור דרבנן מאכילין לקטן בידים. אמאי א"מ בטבל דרבנן דומיא דיוה"כ לעיל משום דחזי לקטנים. ושמעתי לתרץ דטבל אינן רשאי להאכילו לקטנים מטעם אחר משום דאסור בהנאה של כלוי ע"י שבת (כו) תד"ה א"מ בטבל טמא"

4. קהלות יעקב עירובין סימן י' ד"ה וראיתי, וז"ל:

כמש"כ התוס' שבת דכ"ו א' ויצמות דס"ז ב' ומוכח דגם דמאי אסור בהנאה של כלוי, והשתא אי ס"ד דגם המאכיל טבל לאדם איכא על המאכיל איסור הנאה של כלוי היכי נפרנס משנה שלימה ששינוי ומייתי לה בש"ס צכמה דוכתי דמאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי, ליתסר מדין הנאה של כלוי, דמי גריעי העניים מצדמה שאסור להאכילה דמאי, וע"כ ל"ל דשאני אדם מצדמה צזה דצדמהת ישראל כשמפטמה הרי איכא שצחא צדמהתו דמתפטם ממונא דישאל וזה נקרא הנאה של כלוי אצל המאכיל לעניים ולאכסניא לא נתפטם צזה ממונו ואין צזה אד איסור מדין הנאה של כלוי, [אך ל"ע דלפ"ז ילא דין חדש דהמאכיל טבל לצדמהת חצירו אין צו איסור וצדמהת ודאי ז"א דגם המאכיל לצדמהת חצירו קעביד איסורא שהרי אפילו הכהן עלמו אסור להאכיל תרומה לצדמהת ישראל ששכרה הימנו, ואולי חלוק צזה טבל מתרומה ואריך עיון עוצא ולא לקחתי כעת מועד לעיין צזה וכל דברי אינא אלא להעיר והמעיינים יצררו]. איי שאני אדם מצדמהת דצדמהת שאינה צעלת צחירה כשנותנים לפניה לאכול הו"ל כמיקלח קלי והנאה דמאכיל הוא אצל צאדם שהוא צעל צחירה ואפילו קטן שהגיע לעונת הפטמות כיון דאי צעי אכיל ואי צעי לא אכיל לא מתייחס מעשה האכילה להנותן אלא נחשבת הנאה של כלוי אלא האדם האוכל והנותן לו אין לו אלא הנאה של נתינה שזה אינה הנאה של כלוי [דהא שרי לישאל למכור תרומה שירש מאבי אמו כהן], ואם כן מהני טעמי נמי אין לאסור לספות לקטן מדין הנאה של כלוי דלגצי מאכיל לאדם אין המאכיל נידון כנהנה הנאה של כלוי משום שאין כאן פיעוס ממונא איי משום שהנאה מתייחסת לאוכל ולא להמאכיל.

וראיתי כאן צהגהת הרש"ש ז"ל שכתב מפי השמועה לתרץ קושית הרשב"א ז"ל דאע"פ דלהרשב"א ז"ל כל איסור דרבנן ספינן לקטן מ"מ טבל דרבנן ע"כ אסור לספותו מטעם אחר דהא טבל אסור בהנאה של כלוי ואפילו לצדמהת אסור להאכילו וא"כ היי המאכיל לקטן הא איכא איסורא על המאכיל מכח לתא דמאכיל שהוא אסור בהנאה של כלוי ע"ש. ואמת דלפום ריבטא הדברים מסתברים ומתקבלים על הדעת מ"מ נלענ"ד שז"א שהרי גם דמאי אסור בהנאה של כלוי, דאע"פ דתנן הלוקח לצדמה פטור מדמאי מ"מ מצואר צפ"ק דחולין ד"ז ע"צ שז"א אלא כשלקחו מתחילה לצדמה, אצל כשלקחן לאדם אסור להאכיל את הדמאי לצדמה, והרי כל האיסור להאכיל טבל לצדמה היא מדין הנאה של כלוי

5. אבי עזרי פי"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז', וז"ל, "ועל דין השני שכתב הרמב"ם דאף שאין ב"ד מצווין להפרישו, מ"מ מצוה על האב להפרישו מדין חינוך, הקשה שם הרשב"א בפי' חרש מנדה דמ"ו דמובא ברייתא לפי שמצינו שהשוה קרבן, ת"ל זה הדבר, ומפרש הגמ' לאיסור ולבל יחל, יכול יהא חייב על הקדשו הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי, ואי לאו דאורייתא איסור נמי ליכא, ומשני לאותן המוזהרין עליו, ופריך ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו, ומאי קושיא נוקמי לענין האב שהוא מוזהר עליו מטעם חינוך, ונראה דהלא מסיק הברייתא יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל זה הדבר, וא"כ בשלמא אם נימא שיש חיוב להפרישו מעיקר הדין, ומשום שגם זה ילפינן מהקרא לא תאכילום, וא"כ שייך שפיר האי יכול יהא חייב על הקדשו קרבן וע"ש בתוס', אבל אי משום מצות חינוך הוא אין זה מאיסורא דנדר כלל, אלא מצות חינוך מאי שייך האי יכול וע"כ שפיר פריך הגמ' ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו, ומשום הקרא דלא תאכילום ופשוט."